

Mircea Cărtărescu

NOSTALGIA

PRO LIBRIS

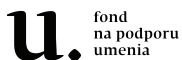
BRAK

NOSTALGIA

Vydanie tejto publikácie v rámci edície *PRO LIBRIS*
finančne podporila spoločnosť *SLOVNAFT* a Stredoeurópska nadácia.
Grantový program *PRO LIBRIS - Cesta pre knihu* sa
realizuje v spolupráci s Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky

Publikáciu z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia

Mircea Cărtărescu

NOSTALGIA

BRAK

PROLÓG

*Otváram knihu, kniha narieka,
hľadám čas, čas mi uniká.*

TUDOR ARGHEZI

Hráč

(preložila Mária Miklušičáková)

*Daj, Pane, pokoj Izraelovi,
ktorý má osemdesiat rokov a nijaký zajtrajšok na tejto zemi.*

Píšem tu (kvôli čomu?) tieto Eliotove verše. Určite nie ako prípadné motto pre niektorú zo svojich kníh, pretože ja už nikdy viac nič nenapíšem. A ak i napriek tomu píšem tieto riadky, ani zďaleka ich za literatúru nepovažujem. Literatúry som napísal dosť, skoro šesťdesiat rokov som prakticky nerobil nič iné. No teraz, na samom konci, dovoľm si okamih jasnozrivosti: všetko, čo som napísal po tridsiatom roku svojho života, bola len trestuhodná leš. Nedokážem ďalej písať bez nádeje, že budem niekedy schopný prekonať samého seba, prekročiť vlastný tieň. Pravdou je, že sprvoti som bol k sebe úprimný, a to jediným možným spôsobom, akým spisovateľ môže byť; chcel som o sebe povedať všetko, úplne všetko. No o to trpkšia bola táto ilúzia, lebo literatúra nie je nijako vhodný nástroj, ktorým by sa o sebe dalo povedať niečo, čo i len trochu skutočné. Od prvých riadkov, ktoré dáš na papier, vkláza ti do ruky, čo drží pero, ako do rukavice, cudzia ruka, posmievačka a tvoj obraz v odraze papiera sa rozprácha do všetkých strán ako živé striebro a z jeho tvárných guľôčok povstane Pavúk alebo Červ, alebo Eunuch, alebo Jednorožec, alebo Boh, kým ty si tak naozaj chcel, prsto, vravieť o sebe. Literatúra je teratológia.

Už dobrých pár rokov zle spávam a sníva sa mi o starcovi, ktorý sa zbláznil zo samoty. Už len sen ma zachytáva skutočného. Budím sa s plačom, že som sám, dokonca aj vtedy, keď sa cez deň cítim dobre medzi priateľmi, ktorí mi ešte žijú. Už mám života plné zuby, ale skutočnosť, že dnes alebo zajtra vstúpim do večnosti smrti, ma núti premýšľať. Len preto, že musím myslieť, ako poblúdilec vhozený do labyrintu musí hľadať východ pomedzi zahnojené steny, hoc aj cez krysiu dieru, len z tohto dôvodu ešte píšem tieto

riadky. Nie aby som (si) dokázal, že Boh existuje. Žiaľ, nikdy, i napriek všetkej svojej veľkej snahe, som nebol veriaci, nepochyboval som, ani nezapieral. Azda by bolo lepšie, keby som ním bol, lebo písanie si vyžaduje drámu a dráma sa rodí z trýznivého zápasu medzi dúfaním a beznádejou, v ktorom má viera, domnievam sa, nenahraditeľnú úlohu. Keď som bol mladý, polovica spisovateľov konvertovala a tá druhá prestala veriť, čo malo na ich tvorbu približne rovnaký vplyv. Ako som im len závidel ten plameň, čo im ich vlastní démoni rozdúchavali pod kotlami, v ktorých si ako umelci hovel! A hľa teraz na mňa, do môjho brlohu, kľbko handier a chrupaviek, na ktorého um, srdce alebo vieru by nikto nič nestavil, lebo mne už niet viac čo vziať.

Ležím tu, v kresle, zdesený pomyslením, že tam vonku už nič nejestvuje, len noc hustá ako smola, čierna hmla, ktorá pomaly, zatiaľ čo ja som starol, pohltila mestá, domy, ulice, tváre. Zdá sa, že vo vesmíre ostalo jediné slnko, žiarovka nočnej lampy a jediná vec, ktorú osvetľuje – zvráštená tvár starca.

Keď umriem, môj hrob, môj brloh sa bude naďalej plaviť čiernou hustou hmlou a tieto strany poniesie nikam, aby ich tam čítal nik. No v nich je napokon všetko. Napísal som niekoľko tisíc strán literatúry – prachu a popola. Majstrovsky ukuté intrigy, bábkky s galvanickým úsmevom, no ale ako povedať niečo, aspoň dačo, touto ohromnou umeleckou konvenciou? Chcel by si otriasť srdcom čitateľa, no on – čo urobí? O tretej dočíta tvoju knihu a o štvrtej sa púšťa do ďalšej, nech by bola akokoľvek dobrá tá, ktorú si mu vložil do rúk. No týchto desať-pätnásť strán je niečím iným, inou hrou. Mojm čitateľom nie je teraz nik iný, než smrť. Vidím dokonca jej čierne vlhké oči, pozorné ako oči dievčatka, keď čítajú, kým ja zaplňam riadok po riadku. Tieto strany sú mojm plánom neumierania.

Hovorím – plánom, aj keď všetko, a to je moja výhra i moja nádej, je pravda. Zvláštne: väčšina postáv, ktoré obývajú moje knihy, sú

vymyslené, no všetkým sa zdajú byť reprodukciami skutočnosti. Až teraz mám odvahu písať o skutočnom človeku, ktorý žil dlhé roky povedľa mňa, ale pritom, podľa mojich pisateľských konvencií, vyzerá byť celý vymyslený. Žiaden z čitateľov by nepripustil, že by v jeho svete mohol žiť, natlačený v tej istej električke, dýchajúci ten istý vzduch, človek, ktorého život je prakticky matematickou ukázkou poriadku, v ktorý dnes už nikto neverí, a ak verí, tak len preto, že je absurdný. Ale choď! Hráč nie je prelud, ani výplod skleróznej mysle, ani alibi. Teraz, keď o ňom premýšľam, som presvedčený, že i ja som poznal žobráka z konca mosta, o ktorom písal Rilke, že sa okolo neho krútia svety.

Takže, drahý nikto, Hráč jestvoval. Aj ruleta jestvovala. Nič si o nej nepočul, ale povedz mi, čo si počul o Agathe? Ja som zažil nevídané časy rulety; videl som stratiť a nadobudnúť majetky v obludnom svetle pušného prachu. Aj ja som hulákal v zastrčených, podzemných sálach a plakal od šťastia, keď odtiaľ vyniesli chlapa s rozprsknutým mozgom. Poznal som veľkých magnátov rulety, priemyselníkov, veľkostatkárov, bankárov, ktorí vkladali do stávky tie mnohonásobne premrštené sumy. Aspoň desať rokov bola ruleta chlebom a hrami nášho ničím nerušeného pekla. Nikdy si za ostatných štyridsať rokov nepočul nikoho ani len slovom sa zmieniť o čomsi takom? Mysli, koľko tisíc rokov prešlo od gréckych mystérií? Vie dnes azda niekto, čo sa tak naozaj odohrávalo v tých ich kavernách? Kde je reč o krvi, tam sa mlčí. Všetci mlčali alebo azda každý, čo niečo vedel, zanechal po svojej smrti niekoľko rovnako zbytočných strán, ako sú tieto, po ktorých svojím skeletným prstom bude prechádzať už len smrť. Privátna smrť každého jedného, čierne dvojča narodené spolu s ním.

Muž, o ktorom tu píšem, mal kedysi meno, dnes všetkými zabudnuté, lebo mu veľmi rýchlo začali hovoriť Hráč. Keď si po-

vedal „Hráč“, nemohol si mať na mysli nikoho iného, hoci hráčov bolo veľa. Dobre si ho pamätám, zasmušilá, trojuholníková tvár na dlhom krku, žltý a chudý, s vysušenou kožou a až purpurovočervenými vlasmi. Oči nešťastnej opice, asymetrické, asi rôznej veľkosti. Pôsobil zanedbane, špinavo. Tak vyzeral vo svojich starých farmárskych háboch, i neskôr v smokingu. Pane, v akom som pokušení predviest' tu aj štipku hagiografie, vložiť mu do líc nehasnúce svetlo a bľiace plamienky do očí! Ale zatnem zuby a potlačím toto hanebné pnutie. Hráč mal zachmúrenú tvár bohatšieho sedliaka, zuby spolu železo, spolu uhlie. Odkedy som ho poznal, až do jeho smrti (zapríčinenej revolverom, nie guľkou), vyzeral rovnako. A predsa to bol jediný človek, ktorému bolo dopriate zahliadnuť nekonečného matematického Boha a chytiť sa s ním za pasy.

Nemám nijakú zásluhu na tom, že som ho poznal, že o ňom môžem písať. Dokázal by som vystavať, len z obrazu jeho tváre pred očami, obrovskú rozvetvenú konštrukciu, papierovú Babylonskú vežu, tisícstranový *Bildungsroman*, v ktorom by som sa ja, pokorný Serenus Zeitblom, plahočil s vyplazeným jazykom za moderným démonizmom nového Adriana. Ale čo potom? Ak by sa mi aj, náhodou, podarilo spraviť to, čo sa mi za šesťdesiat rokov práce spraviť nepodarilo – veľdielo – pýtam sa načo... Pre dosiahnutie svojho cieľa, pre môj vlastný veľký vklad (povedľa ktorého je každé veľdielo sveta len vodou v klepsydre a páperím púpavy), postačí, ak do troch riadkov popíšem fázy larválneho života jedného psychopata: násilnícke, zachmúrené dieťa, ktoré porciuje chrobáky a skalami hluší spevavé vtáky, nadšené hrou o sklenné guľky a hodom podkovy na kolík (pamätám si ako prehrával, vždy prehrával – peniaze, guľky, gombíky a napokon i bezhlavé bitky); adolescent s epileptickými záchvatmi hnevu a prehnaným sexuálnym apetítom; odsúdený a väznený za znásilnenie a lúpež.

Domnievam sa, že jediným „blízkym“ v celej tejto jeho búrlivej etape života som mu bol ja, asi preto, že sme spolu vyrastali, keďže naši rodičia boli susedia. Každopádne, nikdy ma neudrel a díval sa na mňa vždy trochu menej nedôverčivo než na ostatných, nech by to už bol ktokoľvek. Pamätám sa, že som ho bol niekoľkokrát navštíviť aj vo väzení, kde sa mi, v zelenej studenej hovorni, po celý čas sťažoval, odporne cez to nadával, na smolu, ktorú mal v pokri – a pýtal si odo mňa peniaze. Takmer plakal od poníženia, že sa vždy vytrasie z peňazí, že nedokáže nikoho, ani v jedinej partii z tých tisícok, čo hrá, obohrať. Na zelenej drevenej lavici tam sedel úbohý človek s očami červenými od zápalu spojiviek.

Nie, nedokážem o ňom hovoriť realisticky. Ako zobrazíš realisticky živú parabolu? Akýkoľvek trik, akýkoľvek obrat alebo štylistický automatizmus, ktorý sa nejako ponáša na prózu, ma ubíja, znechucuje ma. Dodám ešte, že keď vyšiel z väzenia, začal piť a do roka strašne schradol. Nemal prácu a jediné miesto, kde si ho s určitosťou mohol nájsť, bolo niekoľko lacných krčiem, v ktorých, podľa mňa, aj spával. Vídali si ho potĺkať sa od stola k stolu v príznačnom odevu opilca (bunda na holom tele, schodený lem nohavíc) a žobroniť o pohár piva. Mnohokrát som bol svedkom zlovestnej, pre mňa veľmi bolestivej a zároveň zábavnej frašky, ktorú z času na čas predvádzali starí štamgasti: zavolali ho k stolu a prisľúbili mu pohár piva, ak vyberie tú dlhšiu z dvoch zápaliek, ktoré držali v ruke. Klátili sa od smiechu, keď zakaždým vybral kratšiu zápalku. Nikdy, a tým som si istý, sa mu takto nepodarilo „vyhrať“ pivo.

Niekedy v tom čase mi v časopise vyšli prvé poviedky a zakrátko prvá zbierka poviedok, ktorú dodnes považujem za najlepšiu vec, akú sa mi kedy podarilo urobiť. Vtedy som sa tešil z každého napísaného riadka, trúfal som si konkurovať nie spisovateľom zo svojej generácie, ale tým svetovým. Pomaly som sa dostával do

povedomia čitateľského publika a do sveta literatúry, mierou akou mi lichotili, ma i zatracovali. Prvýkrát som sa oženil a konečne som mal pocit, že žijem. To sa mi však napokon stalo osudným, lebo písanie si, obyčajne, nie príliš rozumie s dostatkom a so šťastím. Už dávno som, prirodzene, zabudol na svojho priateľa, keď som ho po niekoľkých rokoch stretol na tom pre neho najnepravdepodobnejšom mieste: v jednej reštaurácii v centre pri tlmenom, omamnom svetle strapcovitých lustrov s dúhovými hranolmi. Pokojne som sa zhováral s manželkou a prechádzal očami po miestnosti, keď mi zrazu padol zrak na skupinu kšeftárov, čo sedeli za okázalo naloženým stolom. Uprostred nich a v centre pozornosti sedel on, dlhý a chudý, žiarivo vystrojený, no stále vyzeral ako chudák s vyhasnutými očami. Otupený sedel na stoličke, zatiaľ čo ostatní, so zjavnou dávkou veselosti dosť hulvátsky čosi baláchali. Vždy som pociťoval odpor k tým masným tváram v nevkusných hrobárskych šatách, ktorými sa tento druh ľudí prirodzene vyznačuje. Avšak najviac som bol, samozrejme, prekvapený, ako si môj priateľ nečakane materiálne polepšil. Zašiel som k ich stolu a podal mu ruku. Nevie, či sa potešil, že ma vidí, bol nečitateľný, no prizval nás k nim a zatiaľ čo sa večer chýlil k noci, pomedzi množstvo banalít a hlúpostí, ktoré vypĺňali rozhovor, začali sa doň vludzovať nejasné slová, záhadné výrazy, ktoré si kšeftári prihrávali ponad barokovo preplnený stôl a na ktoré som ja vôbec nevedel reagovať. Počas niekoľkých nasledujúcich týždňov som mal hrôzostrašný pocit, že som zahliadol, aj keď nevedome, perspektívy, ktoré sa strácali v inom priestore, než bol buržoázny svet, hoc aj jemne prifarbený rozmarnosťou umenia, v ktorom som dovtedy žil. Ba čo viac, mal som neraz, na ulici a dokonca aj vo svojej kancelárii, pocit, že ma niekto sleduje, že si ma preveruje nejaká neurčitá inštitúcia, ktorá sa len tak voľne vznáša rozptýlená ako opar za súmraku, vo vzduchu. Teraz už s určitosťou viem, že som bol

skutočne podrobený dôkladnému preverovaniu, pretože som bol navrhnutý za novica do podzemného sveta rulety.

Občas ma pri pomyslení, že Boh možno nejestvuje, naplní šťastie. To, čo som pred niekoľkými rokmi vnímal ako skrvavený raj (svoj vtedajší život teraz vidím v zelenom *raccourci* ako u Mantegnovho Krista), mi teraz pripadá ako peklo odľahčené zabúdaním, no stále možné, a preto desivé. Keď som prvýkrát schádzal do podzemia, aby ma povzbudili, vraveli mi, že len prvá hra sa ťažko znáša a že ťa neskôr „anatomická“ stránka rulety nielenže neznechutí, ale dokážeš v nej nachádzať pravdu, sladké čaro tejto hry; komu sa dostane pod kožu, pokračovali, bude ju potrebovať ako víno a ženy. Prvú noc mi zaviazali oči a vozili ma raz v jednom, potom v druhom aute po všetkých uliciach mesta, až kým som nebol v takom stave, že by som nedokázal povedať, kto som, nieto ešte, kde sa nachádzam. Potom ma povláčili spletitými chodbami, zišli sme po schodoch, čo páchli vlhkým kameňom a mačacími zdochlinami. Nad nami sa, z času na čas, ozýval rachot električiek. Oči mi rozviazali až v pivnici, slabo osvetlenej niekoľkými sviečkami, kde pod oblúkovou klenbou stálo namiesto stolov niekoľko sudov od sardel a namiesto stoličiek menšie debničky alebo nahrubo napílené pníky. Celé to pripomínalo okázalo zariadenú vínnu pivnicu, aby priestor pôsobil čo možno najviac rustikálne. Tento dojem umocňovali plechové džbániky a pivové poháre, z ktorých, usadení okolo sudov, usrkali a dívali sa na mňa desiati-pätnásti veľmi veselí, dobre oblečení, chlapíci. Na hlinenej podlahe sa hemžili veľké kuchynské šváby. Niektoré z nich, napoly rozšliapnuté podpätkom, ešte trepali nožičkami alebo cukali tykadlom. Posadil som sa za stôl, za ktorým sedel aj môj ryšavý priateľ. Stávky už boli uzatvorené, zapísané kriedou na malej čiernej tabuľke, z čoho som usúdil, že zatiaľ som iba pozorovateľ. Sumy boli vysoké, vyššie ako som kedy koho videl stavať. V jednom mo-

mente zábava akcionárov – ako som neskôr zistil, že sa nazývajú tí, čo v hre uzatvárajú stávky – utíchla a zabudnuté nápoje v džbánoch a pohároch pomaly zaplňali hnedastý vzduch kyslým zápachom liehu a zvetraného piva. Pohľady všetkých v pivnici sa čoraz viac upierali na zastrčené dvere. Po chvíli sa dvere otvorili a do miestnosti vstúpilo individuum nesmierne sa ponášajúce na môjho priateľa z detstva, v období jeho najväčšieho úpadku. Na košeli roztrhané vrecká, nohavice prichytené špagátom. O jeho vrásčitej tvári, ktorá vykúkala spod rozčuchaných vlasov, sa dalo povedať len toľko, že je to tvár opilca. Chlapíka zozadu postrkoval patrón (tak sa nazýval ten, čo najímal hráčov), čo vyzeral ako barman a pod pazuchou niesol mastnú drevenú škatuľku. Pijan vystúpil na debnu z jedľového dreva, ktorú som si dovtedy nevšimol a stál tam, zhrbený ako groteskná karikatúra olympijského víťaza. Akcionári na neho upierali zrak, vzrušene jeden druhého upozorňovali na detaily jeho výzoru. Jedného som nachytil, ako sa potajme prežehnáva. Ďalší si zúrivo obhrýzal kožu okolo nechťov. Iný kričal čosi na patróna. Avšak hluk utíchol, akoby utáľ, keď patrón otvoril škatuľku. Všetci, zhypnotizovaní, našahovali krky smerom k malému čiernemu predmetu, ktorý sa jagal ako diamant. Bol to dobre namazaný šesťstranový revolver. Patrón ho prítomným ukazoval pomalými gestami, takmer rituálne, ako kúzelník, ktorý predvádza prázdne ruky, kým nimi predvedie kúzlo. Potom prešiel dlaňou po bubienku revolvera, rozkrútil ho a ten vydal tenučký, pílkovitý zvuk ako škriatok smiech. Následne odložil revolver a z kartónovej škatuľky vybral jeden lesklý náboj s mosadzným plášťom a podal ho najbližšiemu akcionárovi. Ten ho, sústredený, dôkladne skontroloval z každej strany, jemne prikývol hlavou, akoby nespokojný, že nenašiel žiadnu chybu a posunul ho ďalšiemu vedľa seba. Náboj prešiel celou miestnosťou a všetkým zanechal lesklé stopy na prstoch. Chvíľu som ho držal

aj ja. Čakal som, neviem prečo, že bude studený ako ľad alebo bude páliť, ale bol teplý. Náboj sa vrátil k patrónovi, ktorý ho zdĺhavými a explicitnými gestami vložil do jednej zo šiestich komôr bubienka. Opäť prešiel dlaňou po pohyblivej kovovej časti, ktorá sa na niekoľko dlhých sekúnd rozkrútila a vydala známy ostrý zvuk. Následne, so zvláštnym druhom zdvorilosti, podal mužovi na debni blyštiacu sa zbraň. V drvivom tichu, aj teraz si na to jasne spomínam, v ktorom sa ozýval len zunot obrovských švábov a slabučké cukanie ich tykadiel, keď sa dotkli jedno druhého, si muž priložil hlavu k spánku. V dôsledku obrovského sústredenia sa a slabého osvetlenia, oči sa mi unavili tak, že sa mi, zrazu, silueta žobráka s pištoľou na spánku rozložila do niekoľkých žltých a zelenofosforeskujúcich škvŕn. Reliéf omietky na bielej stene za jeho chrbtom neuveriteľne vystúpil: videl som každý vrub a každé zrníčko vápna, zhrubnuté ako koža na tvári starca, ako zanechávalo modrasté stopy na stene. V pivnici bolo odrazu cítiť pižmo a pot. Muž na debni so zovretými očami a vykrútenými ústami, akoby v nich mal niečo odporné, prudko stlačí spúšť.

Na to sa prostoducho a zmätene usmial. Jediný zvuk, ktorý zaznel, vydala malinká závora spúšte. Zišiel z debny a, malátny, si na ňu sadol. Patrón sa naňho vrhol a takmer ho rozpučil v objatí. Chlapíci v miestnosti, naopak, začali revať ako pomätení, hrubo nadávali. Keď patrón aj so svojím hráčom odchádzali zastrčenými dvierkami, sprevádzali ich divokým piskotom, aký počuť len na boxerských zápasoch.

Prvý hráč, ktorého som kedy videl, náhodou vyviazol živý. Zúčastnil som sa, počas mnohých nasledujúcich rokov, stoviek ruliet a mnohokrát som videl obraz, ktorý sa nedá opísať: ľudský mozog, jediná naozaj božská substancia, alchymistické zlato, v ktorom sa skrýva všetko, rozprsknutá na stene a podlahe, zmiešaná s úlomkami lebky. Predstav si koridu alebo gladiátorské

zápasy a musíš pochopiť, prečo sa mi táto hra tak rýchlo dostala pod kožu a zmenila mi život. Ruleta je založená na princípe geometrickej jednoduchosti a sile pavúčej siete: hráč, patrón a niekoľko akcionárov sú aktérmi drámy. Vo vedľajšej úlohe účinkuje majiteľ pivnice, policajt, ktorý hliadkuje v okolí a najatí nosiči zabavujúci sa mŕtvych tiel. Relatívne bezvýznamné sumy, ktoré za to dostali, boli pre nich hotové majetky. Hráč je, prirodzene, hviezdou rulety a opodstatnením jej existencie. Hráči sa obyčajne regrutovali spomedzi hromady nešťastníkov večne zháňajúcich kúsok chleba ako túlavé psy, spomedzi opilcov a väzňov, ktorí sa práve dostali na slobodu. Ktokoľvek, nech len je živý a ochotný staviť vlastnú dušu pre mnoho, mnoho peňazí (ale čo za týchto okolnosti znamenajú peniaze?), sa mohol stať hráčom. Rovnako žiadúce bolo, aby mal čo možno najmenej sociálnych väzieb: rodinu, zamestnanie, blízkych priateľov. Hráčova šanca vyviaznuť živý je päť ku jednej. Obyčajne dostával približne desať percent z patrónovho zisku. Ten musí disponovať nemalými prostriedkami, pretože v prípade, že jeho hráč zomrie, musí vyplatiť vklady všetkých akcionárov, ktorí proti nemu stavili. Zo strany akcionárov je šanca vyhrať jedna k piatim, ale ak hráč umrie, môžu získať aj desaťnásobok vkladu, dokonca aj dvadsaťnásobok, podľa predchádzajúcej dohody s patrónom. Avšak hráčova šanca uniknúť je päť ku jednej len v prvej hre. Štatisticky, ak by si opäť priložil hlaveň k spánku, jeho šanca by bola ešte nižšia. Pri šiestom pokuse by jeho šance padli na nulu. V skutočnosti, až kým môj starý priateľ nevstúpil do sveta rulety a nestal sa Hráčom s veľkým H, nejestvoval prípad, kde by ešte niekto prežil štvrtú hru. Najviac hráčov bolo, prirodzene, príležitostných a za nič na svete by opäť nepodstúpili tú desivú skúsenosť. Len zopár sa ich nechalo zväbiť vidinou zisku, väčšinou, aby si sami mohli najat' nejakého hráča a stať sa patrónmi, čo sa im mohlo podariť už po druhej hre.

Nemá najmenší zmysel, aby som tu ďalej pokračoval v popise hry. Je hlúpa a príťažlivá ako ktorákoľvek iná hra, pravda, ovenčená kalužou krvi, ktorá tak chutí našej úbohosti. Vrátim sa k tomu, ktorý túto hru, pretože ju hral dokonale, zničil. Ako hovorí legenda (ktorú si v tých časoch mohol počuť v každej krčme v meste), jeho nezverboval nijaký patrón, sám sa dozvedel o rulete a sám sa ponúkol na predaj. Viem si predstaviť, že patrón, ktorý ho najal, musel byť nesmierne šťastný, že tak ľahko prišiel k hráčovi, lebo obyčajne bolo potrebné dlhé a neprijemné prehováranie, namáhavé dohadovanie sa s tými, čo mali stavať vlastnú dušu. Hocijaký tulák si spočiatku zapýtal modré z neba a musel si byť šikovný, aby si ho presvedčil, že jeho život a krv nie sú hodné všetkých pokladov sveta, ale len istej sumy peňazí, a tá závisí od dopytu na trhu. Hráč, ktorému si nemusel dokazovať, že je nikým, ktorému si sa nemusel vyhrážať políciou, bol nečakane veľkým šťastím, najmä ak bez okolkov prijal prvú sumu, ktorú mu patrón úkosom nedôverčivo ponúkol. Na celkom prvých ruletách, na ktorých sa môj priateľ zúčastnil, by sme nič zvláštneho nenašli. Prvý a druhýkrát, keď vyviazol živý, možno aj tretíkrát, viem si predstaviť, si ho akcionári určite sotva všimli. Nanajvýš ho považovali za šťastlivca. No po štvrtej a piatej hre sa stal ústrednou postavou rulety, skutočným mýtom, ktorý v nasledujúcich rokoch prehnane rástol. V priebehu dvoch rokov, než sme sa stretli v reštaurácii, si Hráč priložil revolver k spánku na rôznych špinavých miestach podzemného labyrintu základov nášho mesta osemkrát. Vždy, ako som sa dopočul (a ako som sa i sám mohol neskôr presvedčiť), sa do jeho utrápenej tváre, skoro bez čela, vrýval výraz zdrvujúcej hrôzy, animálneho strachu, ktorý sa nedal vydržať. Zdalo sa, že práve jeho strach vždy obmäkčil osud, aby mu pomohol vyviaznuť. Jeho emočné vypätie vrcholilo, keď náhle so zovretými očami a vycerenými zubami prudko stlačil spúšť. Bolo počuť malinkú